

«OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İLE TAŞRA YÖNETİMİNİN GELİŞİM EVRELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI»

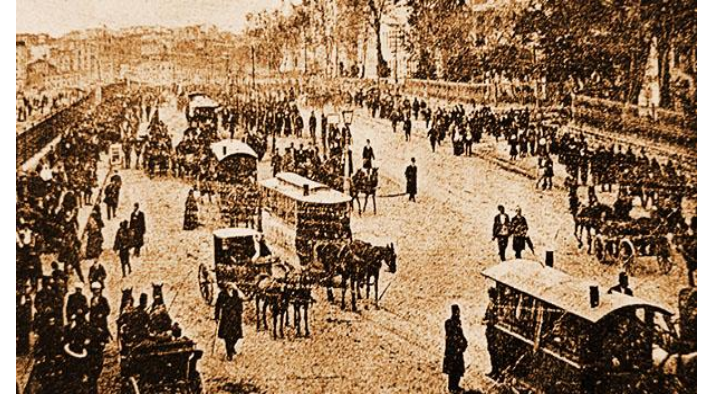
Dr. Şafak BAŞA
Mülkiye Başmüfettişi

Vilayet Nizamnamesinin 150. Yılı Sempozyumu
TODAİE, 7 Kasım 2014

Öz:

- Bu bildiride;
- Osmanlı Devleti'nden günümüze İçişleri Bakanlığı (Dâhiliye Nezareti/Dâhiliye Vekâleti) ile taşra yönetiminin (mülki idare) tarihsel gelişim evreleri karşılaştırılarak, İçişleri Bakanlığı ile taşra yönetiminin kuruluş ve kurumsallaşma süreçlerinin, zaman zaman birbirlerini etkileseler de önemli ölçüde birbirinden farklı ve bağımsız geliştiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.
- **Sunuş Süresi: 20 dakika,**
- **Slayt Sayısı: 30**

Kavramsal Çerçeve: «İÇİŞLERİ BAKANLIĞI»

- İçişleri Bakanlığı; tarihi adeta Osmanlı/Türk Devleti'nin tarihiyle özdeşleşmiş kurumların başında gelmektedir.
- **1836** yılı başlangıç kabul edilirse günümüz itibarıyla İçişleri Bakanlığının kronolojik yaşı, **178** yıla ulaşmış bulunmaktadır.
- Bu dönemin **86** yılı **Dâhiliye Nezareti**, **94** yıllık dönemi ise **Dâhiliye Vekâleti** ya da **İçişleri Bakanlığı** olarak geçirilmiştir.
- İçişleri Bakanlığının geçirdiği **kronolojik ömür** ve yaşadığı **kurumsallaşma serüveni** kamu örgütleri için önemli deneyimler sunmaktadır.

Kavramsal Çerçeve: «MÜLKİ İDARE»

- **MÜLKİ İDARE**; “Ülke topraklarında yönetsel amaçlarla oluşturulmuş, il, ilçe vb. alt birimlerin, merkezin ajanları eliyle yönetilmesi eylemi ile bu yönetim faaliyetine ilişkin mevzuat ve bunu gerçekleştiren personelden oluşan yönetim küresi”, olarak tanımlanmaktadır.
- Ülkemizde merkezi yönetimin taşra örgütlenmesinin temelini oluşturan mülki yönetim sistemi, çeşitli iniş ve çıkışlar yaşasa ve son dönemde önemli ölçüde örselenmiş olsa da, **1864** tarihli “**Vilayet Nizamnamesi**” başlangıç alındığında, **150** yıldır ayakta kalmayı başarmış olmaktadır.

Anadolu'da Osmanlı Vilayetleri

1 Edirne Vilâyeti	10 Trabzon Vilâyeti
2 Dersaadet	11 Erzerum Vilâyeti
3 Hüdavendigâr Vilâyeti	12 Van Vilâyeti
5 Aydın Vilâyeti	13 Diyar-ı Bekir Vilâyeti
6 Konya Vilâyeti	14 Mamuret'ül Aziz Vilâyeti
7 Ankara Vilâyeti	15 Adana Vilâyeti
8 Kastamonî Vilâyeti	16 Halep Vilâyeti
9 Sivas Vilâyeti	17 Şam Vilâyeti

İçişleri Bakanlığı ile Taşra Yönetiminin Gelişim Evreleri

- İçişleri Bakanlığının adı genellikle, **taşra yönetimi** ya da **mülki idare** ile **birlikte** anılmaktadır.
- Uzun yıllardır mülki idare amirlerinin **İçişleri Bakanlığı bünyesinde görev yapması** ile vilayet yönetimi ve mülki birimlerin düzenlenmesi konusunda **Bakanlığın yetkili olması**, bu kanıyı daha da pekiştirmektedir.
- Bundan dolayı diğer bazı bakanlıklar, valilik ve kaymakamlıkları İçişleri Bakanlığının «**il ve ilçe müdürlüğü**», mülki idare amirlerini de İçişleri Bakanlığı «**il ve ilçe müdürü**» olarak görme eğilimindedirler.

İçişleri Bakanlığı ile Taşra Yönetiminin Gelişim Evreleri

- Devlet ve Hükümet yerine **sadece İçişleri Bakanlığının temsilcisi gibi davranan** bazı mülki idare amirlerinin uygulamaları da bu eğilimi güçlendirmiştir.
- Ancak konuya tarihsel bir perspektiften bakıldığında, oldukça köklü bir geçmişe sahip olan mülki yönetim sistemini, «**İçişleri Bakanlığının taşra teşkilatından ibaret görme anlayışının**» doğru olmadığı görülmektedir.
- Bu iddiaları güçlendirmek amacıyla, taşra yönetiminin geçirdiği evrelerle, İçişleri Bakanlığının gelişim süreci aşağıda karşılaştırılmıştır.

OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİ

Sancak Yönetimi (1300-1600)	-
Sancaktan Eyalete Geçiş (1600-1800)	Sadaret Kethüdalığı
Eyaletten Vilayet Sistemine Geçiş (1800-1900)	*Sadaret Kethüdalığının Umur-ı Mülkiye Nezaretine Dönüştürülmesi (1836) *Umur-ı Mülkiye Nezaretinin Dâhiliye Nezareti Adını Alması (1837)
	Dâhiliye Nezaretinin Sadarete Bağlanması (1839)
*1849 tarihli Eyalet Meclislerine Verilecek Talimat-ı Seniyye *1852 tarihli Ferman (valilerin yetkileri arttırılıyor) *1856 tarihli Islahat Fermanı (meclislerde gayrimüslimlerin temsili) *1858 tarihli Vülat-ı İzam ve Mutasarrıfın-i Kiram ve Kaymakamların ve Müdürlerin Vezaifini Şamil Talimat *1861 tarihli Cebel-i Lübnan Nizamnamesi *1864 tarihli (Tuna) Vilayet Nizamnamesi	Dâhiliye Nezaretinin Müstakil Olmadığı Birinci Dönem (1839-1869)
	Dâhiliye Nezaretinin Yeniden Açılması (1869)
1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi	Dâhiliye Nezaretinin Tekrar Sadarete Bağlanması (1871)
*1876 tarihli İdare-i Nevahi Nizamnamesi *1876 tarihli İdare-i Umumiyye-i Vilayet Hakkında Talimat *1876 Anayasası'nda Mülki Yönetim İlkeleri	Dâhiliye Nezaretinin Müstakil Olmadığı İkinci Dönem (1871-1877)
	Dâhiliye Nezaretinin Yeniden Açılması (1877)
1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati	*Dâhiliye Nezaretinin İlga Edilmesine Kadar Geçen Dönem (1877-1922), *Dâhiliye Nezaretinin Merkez Teşkilatının Nizamnameyle Düzenlenmesi (1913)

Osmanlı Devleti Dönemi:

- **Dâhiliye Nezaretinin ortaya çıkışı**, 19. yüzyılın başlarında gerçekleşmesine karşın, **taşra teşkilatının üzerine kurulduğu kurumsal miras** nezaretlerden çok daha eskilere uzanmakta; hatta Osmanlı'nın bir uç beyliği iken güçler ayrımını temel alarak oluşturduğu taşra yönetim modelinin üzerine oturmaktadır (Başa, 2013).
- Osmanlı Devleti'nin toprakta örgütlenişi **üç farklı dönem** sergilemektedir. Bunlar (Keskin, 2009);
- Sancak yönetimi (1300-1600),
- Sancaktan eyalete geçiş (1600-1800) ve
- Eyaletten vilayet sistemine geçiş (1800-1900).

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Osmanlı Devleti taşra topraklarını, 19. yüzyılın ortalarına kadar «**eyalet sistemi**» ile yönetmiş; beylerbeyliklere bağlı sancakların esas yapı taşlarını oluşturdukları bu sistem, 1860'lı yıllarda sempozyumun da konusunu oluşturan “**vilayet sistemi**” ile değiştirilmiştir.
- Çünkü taşra yönetim sisteminin temeli olan toprak rejiminin ve tımar sisteminin çeşitli nedenlerle bozulması, yeni arayışları gündeme getirmiş;
- Tanzimat ve yenileşme hareketleri sonucu devletin hemen tüm kesimlerinde uygulanan Batı tarzı yenileşme, Fransa'dan örnek alınan «**mülki idare**» sisteminin benimsenmesiyle taşra idaresinin yapı ve işleyişine de uygulanmıştır (Parlak, 2009).

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Taşra yönetiminin gelişim sürecinde (Başa, 2013);
- **1849** tarihli Eyalet Meclislerine Verilecek Talimat-ı Seniyye,
- **1852** tarihli valilerin yetkilerinin arttıran Ferman,
- **1856** tarihli Islahat Fermanı (meclislerde gayrimüslimlerin temsili),
- **1858** tarihli Vülat-ı İzam ve Mutasarrıfın-i Kiram ve Kaymakamların ve Müdürlerin Vezaifini Şamil Talimat,
- **1861** tarihli Cebel-i Lübnan Nizamnamesi,
- **1864** tarihli (Tuna) Vilayet Nizamnamesi,
- **1871** tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi,
- **1876** tarihli İdare-i Nevahi Nizamnamesi,
- **1876** tarihli İdare-i Umumiyye-i Vilayet Hakkında Talimat,
- **1876** Anayasası'nda Mülki Yönetim İlkeleri,
- **1913** tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanun-u Muvakkati,
- Belli başlı kilometre taşları olarak öne çıkmaktadır.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Bu düzenlemeler içerisinde en önemlisi şüphesiz **1864** tarihli «**Vilayet Nizamnamesi**» olmuştur.
- Zira il sisteminin temellerinin 1864 Vilayet Nizamnamesi ile atıldığı genel kabul görmektedir.
- Bu sisteminin ülke genelinde “**kurumsallaşması**” ise **1871** tarihli «**İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi**»nden sonra olmuştur.
- Yaklaşık yirmi beş yıllık deneyim, 1864 düzenlemesi ile **derlenip toparlanmış**; 1871 tarihli Nizamname ile **kuruluş tamamlanmıştır** (Güler, 2006).
- **1913** tarihli «**İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanun-u Muvakkati**» de, Osmanlı’nın son ve en uzun ömürlü vilayet nizamnamesi olmuştur.
- Ancak bu süreçte mülki yönetim sisteminin önemli kilometre taşlarının büyük ölçüde **Dâhiliye Nezareti ile kesişmediği** görülmektedir.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Diğer nezaretlerde olduğu gibi Dâhiliye Nezaretinin kurucusu da oldukça reformcu ve mutlak hâkim bir padişah olan «**II. Mahmud**» olmuştur.
- Sultan II. Mahmud, padişahlığının son yıllarına doğru **13 Mart 1836**'da Sadrazam Mehmet Emin Rauf Paşa'ya gönderdiği bir hattı hümayun ile **Sadaret Kethüdalığını** «**Umur-ı Mülkiye Nezareti**»ne dönüştürmüştür.
- İlk Umur-ı Mülkiye Nazırı olarak ta, o dönemde Sadaret Kethüdası olan «**Mehmed Said Pertev Efendi**» görevlendirilmiştir.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Dahiliye Nezaretinin gelişim sürecinde (Başa, 2013);
- **1836:** Sadaret Kethüdalığının Umur-ı Mülkiye Nezaretine Dönüştürülmesi,
- **1837:** Umur-ı Mülkiye Nezaretinin Dâhiliye Nezareti Adını Alması,
- **1839:** Dâhiliye Nezaretinin Sadarete Bağlanması,
- **1839-1869:** Dâhiliye Nezaretinin Müstakil Olmadığı Birinci Dönem,
- **1869:** Dâhiliye Nezaretinin Yeniden Açılması,
- **1871:** Dâhiliye Nezaretinin Tekrar Sadarete Bağlanması,
- **1871-1877:** Dâhiliye Nezaretinin Müstakil Olmadığı İkinci Dönem,
- **1877:** Dâhiliye Nezaretinin Yeniden Açılması,
- **1877-1922:** Nezaretin İlga Edilmesine Kadar Geçen Dönem,
- **1913:** Dâhiliye Nezareti Merkez Teşkilatı Nizamnamesi
- Belli başlı kilometre taşları olarak öne çıkmaktadır.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Görüldüğü üzere Dâhiliye Nezareti **1836** yılında kuruluşundan sonra fazla yaşayamamış;
- **1839** yılında doğrudan Sadarete bağlanmış ve bu durum **1869** yılında Nezaretin yeniden kuruluşuna kadar devam etmiştir.
- Dolayısıyla, **1839-1869** yılları arasında **30 yıllık** bir «kurumsal boşluk» dönemi söz konusudur.
- **1869** yılında yeniden kurulmuş olan Dâhiliye Nezareti, **1871** yılında tekrar Sadarete bağlanmıştır.
- Bu konum **1877** yılına kadar devam etmiştir. Bundan ötürü, **1871-1877** yılları arasında tekrar **6 yıllık** bir «kurumsal kesinti» söz konusudur.
- Dâhiliye Nezaretinin bir daha kesintiye uğramamak üzere yeniden kurulduğu yıl **1877**'dir.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Böylece; mülki yönetimi düzenleyen en mühim değişikliklerin **“eyaletten vilayet sistemine geçiş”** olarak adlandırılan dönemde gerçekleştiği;
- Taşra örgütlenmesinin önemli ölçüde değişime uğradığı yıllarda ise Dâhiliye Nezaretinin **«müstakil olmadığı»**, Sadaretin içerisinde faaliyet gösterdiği ortaya çıkmaktadır.
- Örneğin, 1864 yılında Vilayet Nizamnamesi ile **mülki idare sistemine geçilme aşamasında** Dâhiliye Nezareti, **Sadaret içerisinde** yer almaktadır.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Dâhiliye Nezareti, 1869 yılında müstakil duruma gelmiş olsa da bu durum çok fazla sürmemiş, yeni yönetim sisteminin yaygınlaşmasını sağlayan **1871** tarihli **Vilayet Nizamnamesi'nin** yayımlandığı yıl tekrar **Sadaret bünyesine** alınmıştır.
- Dâhiliye Nezaretinin müstakil olarak iş başında olduğunda yapılan en önemli düzenleme ise 1913 tarihli **İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanunu Muvakkati'nin** kabul edilmesidir.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Dâhiliye Nezaretiyle taşra yönetiminin paralel bir gelişim seyri izlememesinin esasen, mülki yönetim sisteminin **“özgünlüğünden”** kaynaklandığı düşünülmektedir (Başa, 2013).
- Bilindiği gibi mülki idare, öteden beri tek bir bakanlığın taşra teşkilatı olarak nitelendirilmemektedir.
- Bu özellik, bazı değişiklikler ve geriye gidişler olmakla birlikte günümüze kadar gelmiştir.
- Osmanlı eyalet valileri de sadece bir nezaretle ilişkilendirilmemişler, **doğrudan sadrazama bağlı** kalmışlardır.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Taşra birimleri sadece Dâhiliye Nezaretinin taşra örgütünü oluşturmakla kalmamış, «**bütün merkezi devlet teşkilatının yereldeki temsilcileri**» olmuşlardır.
- Dolayısıyla, çok uzun yıllar Osmanlı taşra yönetiminin gelişimiyle, merkezdeki Dâhiliye Nezaretinin gelişimi arasında **tam anlamıyla bir örtüşme olmamaktadır**.
- Fakat bu durumun, nezaretlerin kurumsallaşmaya başladıkları 19. yüzyılın sonlarına doğru bir miktar değişmeye başladığı, «**merkezdeki birimlerin taşra örgütleriyle bütünleşmeye gittikleri**» de belirtilmelidir.

Osmanlı Devleti Dönemi:

- Zira Ortaylı'nın (1987) da ifade ettiği gibi bu dönemde nezaretler, «**daha da uzmanlaşmış, adeta merkez ve taşradaki şubeleriyle bütünleşmeye**» başlamışlardır.
- Özellikle **Hariciye** ve **Dâhiliye** Nezaretlerinde bu bütünleşmenin belirtilerini görmek olasıdır.
- İki Nezaretin biri **devamlı dış temsilcilikler**, diğeri **vilayetler** üzerinde merkezi denetimi ve düzenli yazışma akımını sağlayabilmiş, memurların maaş, terfi ve özlük işlerini yürütebilir duruma gelmişlerdir.
- Böylece, taşra yöneticilerinin vilayetin gelir ve giderlerini, **yarı bağımsız, hatta bağımsız yönettiği dönem** sona ermiştir.
- Sonuçta, Dâhiliye Nezareti, Sadaret bünyesinden çıkıp «**kendi ofisleriyle bir bütün**» oluşturabilmiştir.

MİLLÎ MÜCADELE VE CUMHURİYET DÖNEMİ

2 Mayıs 1920 tarihli ve 3 sayılı Kanun ile Dâhiliye Vekâletinin Kurulması

11 Aralık 1924 tarihli ve 529 sayılı Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin Lağvıyla Vezâifinin Dâhiliye Vekâletine Devri Hakkında Kanun

30 Mayıs 1926 tarihli ve 877 sayılı Teşkilatı Mülkiye Kanunu

25 Haziran 1927 tarihli ve 1164 sayılı Umumi Müfettişlik Teşkiline Dair Kanun

18 Nisan 1929 tarihli ve 1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu

21 Mayıs 1930 tarihli ve 1624 sayılı Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun

16 Haziran 1930 tarihli ve 1700 sayılı Dâhiliye Memurları Kanunu

10 Haziran 1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu

14 Şubat 1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Milli Mücadele yılları ile Cumhuriyet Dönemi'nde ise Dâhiliye Vekâleti ile taşra yönetiminin gelişim süreçlerinin birbirine daha paralel bir şekilde devam ettiği;
- Ancak yine de mülki yönetimin, **Dâhiliye Vekâletinin taşra teşkilatı olarak görülmediği**, incelenmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin Dâhiliye Nazırlığı, **2 Mayıs 1920 tarihli ve 3 sayılı Kanun** ile Dâhiliye Vekâletine dönüştürülmüş, Bakanlığın teşkilat yapısı **hemen hemen aynı şekilde** korunmuştur.

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Bu durumda, 3 sayılı Kanun'un Mecliste kabul tarihi olan **“2 Mayıs 1920”**, Ankara Hükümeti Dâhiliye Vekâletinin **doğum tarihi** olarak kabul edilebilir.
- Kuruluş aşamasında Osmanlı Dönemi'nin **“Dâhiliye Nezareti veya Nazırlığı”** adı da Meclis Hükümetinin **“Dâhiliye Vekâleti”** olarak tespit ve kabul edilmiştir.
- 3 Mayıs 1920'de **Cami Bey**'in vekil seçilmesiyle de Dâhiliye Vekâleti **“fiilen”** çalışmalarına başlamıştır.

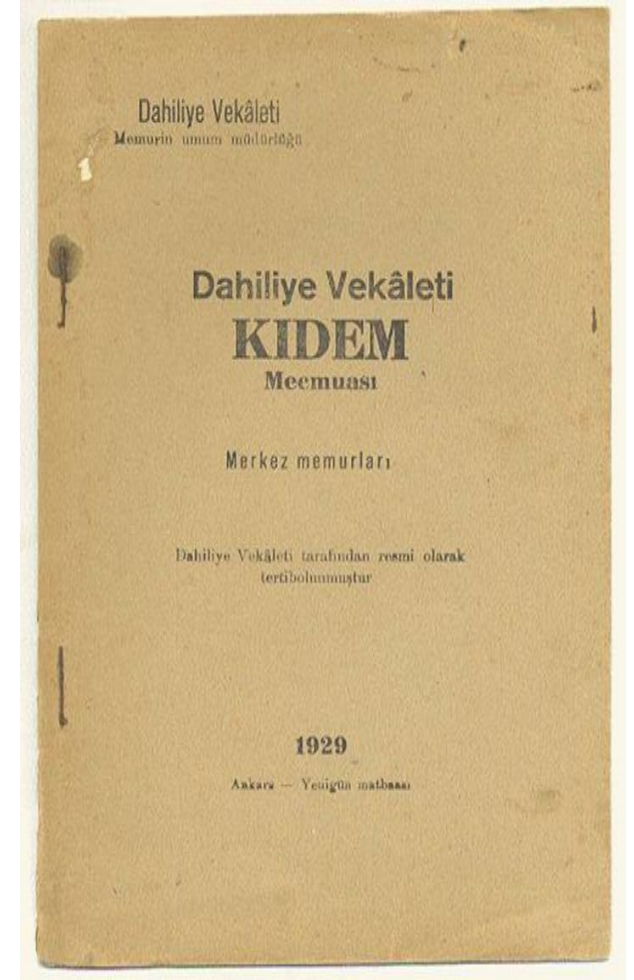
Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- 1920’de kurulan Dâhiliye Vekâletinin **yeniden teşkilatlanması** ise **1930 yılında** gerçekleşebilmiştir.
- Bu zaman aralığında, yani yaklaşık on yıl boyunca Dâhiliye Vekâletine ilişkin herhangi bir **teşkilat yasası** çıkarılmamıştır.
- 1930’a kadar Dâhiliye Vekâleti, II. Meşruiyet döneminde çıkarılan **23 Aralık 1913** tarihli kanun niteliğinde nizamname ile idare edilmiştir (Başa, 2013).

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Bakanlık, Cumhuriyet Dönemi'ndeki ilk teşkilat yasasına 21 Mayıs 1930 tarihli ve 1624 sayılı “**Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun**” ile kavuşmuştur.
- Yasayla Dâhiliye Vekâletinin merkez teşkilatı için o dönemde öngörülen kadro toplamı sadece **195**'tir.

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Bu önemli yasanın başlığının “**merkez teşkilat ve vazifeleri**” şeklinde düzenlenmesi konumuz açısından oldukça önemlidir.
- Daha açık bir ifadeyle, adından da anlaşılacağı üzere 1624 sayılı Kanun ile Dâhiliye Vekâletinin sadece “**merkez**” teşkilatı düzenlenmiş olup, taşra teşkilatı için bir düzenleme öngörülmemiştir.
- Anlaşılan bir yıl önce, 1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu çıkarıldığından dolayı, taşra teşkilatı için bir düzenleme yapılmasına gerek duyulmamıştır.

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Gerçekten de, daha Bakanlık merkez teşkilat yasası çıkarılmadan önce 18 Nisan 1929'da kabul edilen **1426 sayılı «Vilayet İdaresi Kanunu»** ile taşra mülki yönetim sisteminin 1924 Anayasası'na uygun olarak yeni baştan düzenlendiği görülmektedir.
- 1426 sayılı Kanun, Cumhuriyet Dönemi il idaresine ilişkin **ilk kapsamlı yasal düzenlemedir**.
- Zira anılan yasa ile Türkiye'nin bugünkü mülki idare sisteminin **temelleri** atılmıştır (Tutum, 1976).

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- İçişleri Bakanlığı ile il yönetiminin ayrı yasalar şeklinde düzenlenmesi geleneğinin sonraki yıllarda da devam ettiği; ancak son dönemde **tarihsel süreçlerin yeterince dikkate alınmadığı** görülmektedir.
- 1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu'nun yerine 1949 tarihli ve 5442 sayılı «**İl İdaresi Kanunu**» yürürlüğe konulmuştur.
- 1624 sayılı «**Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanunu**» ise zaman içerisinde birçok değişikliğe uğrayarak 1985 yılına kadar gelmiş ve günümüz İçişleri Bakanlığının teşkilat ve görevlerini düzenleyen 1985 tarihli ve 3152 sayılı «**İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**» ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Ancak yeni yasanın taşıdığı başlık ve içeriğinde yer alan bazı maddeler **tarihsel süreçlere aykırılık** oluşturmıştır. Şöyle ki;
- 1624 sayılı Kanun sadece “**Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında**” iken,
- 3152 sayılı Kanun “**İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında**”dır.
- Kanun’un içeriğine bakıldığında da, merkez teşkilatı yanında **taşra birimleri ile valilere yönelik düzenlemelere** yer verildiği görülmektedir.
- Bu durum tarihsel süreç içerisinde gelişen “mülki idarenin özgünlüğü” ilkesi açısından bir **geri dönüş** olarak görülmektedir.

Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi:

- Yine son dönemde, tamamen taşra yönetimini ilgilendiren bazı düzenlemelerin, **İl İdaresi Kanunu yerine Bakanlık Merkez Teşkilat Kanunu'na eklemelerle yapılması** da, bu konudaki yanlışlığa devam edildiğini göstermektedir.
- Örneğin, büyükşehirlerde valilere bağlı olarak görev yapacak olan **“Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının”**, il idaresini düzenleyen 5442 sayılı Kanun yerine Bakanlık teşkilatını düzenleyen 3152 sayılı Kanun'a ekleme yapılarak kurulmasının (Md. 28/A-Ek), mülki idare geleneğine aykırı olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ:

- İçişleri Bakanlığı ile taşra yönetiminin kuruluş ve kurumsallaşma süreçlerinin, zaman zaman birbirlerini etkilemeler de **önemli ölçüde birbirinden farklı ve bağımsız geliştikleri** tarihî bir gerçek olarak önümüzde durmaktadır.
- Ancak 1980'li yıllardan başlayarak, tarihsel süreçlerle uyuşmayan bazı düzenlemelerle birlikte mülki yönetim sisteminin **özgün yapısının gittikçe kaybolduğu** düşünülmektedir.
- Yaklaşık 30 yıllık bir süreçte, başta Anayasa olmak üzere, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ve bakanlıkların merkez ve taşra örgütlenmesini düzenleyen 3046 sayılı Kanun ile temel alınan il sisteminin, adeta **etkinliğini yitirme noktasına itildiği** görülmektedir.

SONUÇ:

- Mülki idareye son ve büyük darbe ise ilin genelini kapsayan **yeni büyükşehir modeli** ile vurulmuştur.
- Bu düzenlemenin yansımaları hızla görülmüş, yeni seçilen bazı büyükşehir belediye başkanlarının **“Büyükşehir başlı başına bir eyalettir”**, sözleri basına yansımıştır.
- Artık gelineen noktada ülkenin bir kısmı için Osmanlı Dönemi’nin **“eyaleti mümtazeleri”** gibi Türkiye Cumhuriyeti’nin **“ayrıcalıklı belediyelerinden”** bahsedilmektedir.
- Oysa 150 yıllık bir geleneğin ve tecrübenin ürünü olan **“mülki ya da vilayet sisteminin”** korunmasının **ülke ve toplum yararına olduğu**, mülki sistemin korunmasının, doğrudan **ülkenin üniter yapısı ve bütünlüğünün korunması anlamına geldiği** tarihsel bir gerçeklik olarak önümüzde durmaktadır.